

FORRÁSOK CSÍKSZÉK ÉS HÁROMSZÉK HADIIPARÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ (1848-49)

Süli Attila

Bözödi György emlékére, aki egész életében „Gábor Áron hűségének árnyéka” volt

A 2014-ben megrendezett Gábor Áron emlékévkapcsán kevés szó esett egy másik évfordulóról: 25 évvel ezelőtt, 1989. november 25-én hunyt el a Gábor Áron kutatás egyik, némi túlzással talán legnagyobb egyénisége, Bözödi György író, történész, szociográfus. Bözödi György 1913. március 9-én született Bözödön. A kolozsvári unitárius kollégiumban érettségizett, két évig teológiát, majd a kolozsvári egyetemen jogot és bölcsészett hallgatott. Újságíróként, az *Ellenzék* és a *Keleti Újság* című lapoknál tevékenykedett, később a marosvásárhelyi *Székely Szó* felelős szerkesztője lett, ezt követően a kolozsvári *Hitel* főmunkatársa (1935), majd a kolozsvári Egyetemi Könyvtár tisztviselője volt.

A második világháború kitöréséig a *Pásztor-tűz*, *Ellenzék*, *Erdélyi Helikon*, *Korunk* hasábjain publikált; 1934-35-ben a marosvásárhelyi *Tűz* című hetilapban, 1941-ben Móricz Zsigmond lapjában, a *Kelet Népében* cikkezett, majd egyik alapítója és szerkesztője lett a *Termés* című kolozsvári folyóiratnak (1942-44). A második világháború után az 1848-49-es Történelmi Ereklye Múzeum öre, majd egy ideig könyvelőként dolgozott egy állami vállalatnál, 1957-től nyugdíjazásáig (1975) a Román Tudományos Akadémia Marosvásárhelyi Fiókinstitutának kutatója, majd főkutatója volt. Budakeszin érte a halál, de kívánságára falujában, Bözödön temették el.

1939-ben a *Székely bánja* című regényéért a Baumgarten-díj jutalmában részesült, amely a

kor legrangosabb irodalmi elismerése volt.

Mint az erdélyi múlt elmélyült kutatóját, a szombatosság története és Petőfi Sándor élete, valamint a népi lázadások problematikája foglalkoztatta: az 1562. évi székely felkelés éppen úgy, akár csak az 1848-49-es forradalom és szabadságharc erdélyi eseményei, gazdasági és társadalmi vonatkozásban egyaránt. A kutató eredményeit szépíróként is hasznosította: Gábor Áronnak és társainak életét és tevékenységét dolgozta fel töredékekben megjelent regényes korrajzában (*Tűzpróba, Igaz Szó*, 1969/3). A Gábor Áron-témára újra meg újra visszatért.

Tanulmányt írt az ágyúöntőről a Székely Nemzeti Múzeum Évkönyve, az *Aluta* számára (1969), *Gábor Áron és hűségének árnyéka* címmel feleségéről közölt új adatokat az *Utunk Évkönyvében* (1970). Cikkét ír a máramarosi 1848-49-es fegyvergyártásról (*Studii de Istorie, Filologie și Istoria Artei*, 1972), *1848 márciusa Marosvásárhelyen* című forrásértékű írását a *Magyar történetírók Avram Iancuról* című kötetben (1972) közölték. Az *1848. Arcok, eszmék, tettek* című kötetben Gábor Áron tevékenységéről s Petőfi egy napjáról írt tanulmányaival szerepelt. Részt vett a Román Tudományos Akadémiai kiadásban megjelent *Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania* című sorozat (I. 1977; II. 1979) munkaközösségében¹.

Élete során a romániai kommunista államhatalom részéről számos üldöztetésben volt része.

¹ ROMÁNIAI MAGYAR IRODALMI LEXIKON. I-IV. k. Az elektronikus kiadás a Kriterion Könyvkiadó és az Erdélyi Múzeum Egyesület közreműködésével készült 2006-ban.

<http://mek.oszk.hu/03600/03628/html/b.htm#BözödiGyörgy>

1948-53 között először Békásra, majd a Duna-delta vidékére kényszermunka céljából deportálták. Az 1970-es évek második felétől ismét „kegyvesztett” lett, a román rendőrség számos esetben zaklatta, házkutatásokat tartva nála. Egyik legnagyobb aggodalma az volt, hogy cédulagyűjteménye, amelyet az általa kutatott források regesztáiból állított, össze megmaradjon a jövő történésznemzedéke számára. A hagyatékot, amely az Erdélyi Múzeum Egyesület Levéltárához került, Gálfalvi György újságíró mentette meg az utókor számára.²

Bözödi György a történeti kutatásai során szembesült azzal a ténnyel, hogy a valóság számos esetben nem fedti a székely ágyúöntőről kialakított mítoszt. Pedig Bözödi – a *Székely bánja* szerint – a kezdetekben maga is vallotta a Gábor Áron legenda alapján létrejött heroizált képet.³ A halála előtti interjúban azonban már így fogalmazott: „Tovább kutattam Gábor Áron után s olyan adatokra bukkantam, amelyek egészen más színben mutatják, mint ahogy a köztudatban élt. Idevágó dolgozataimban ezeknek az adatoknak csak egy töredékét közöltem. Például a közhittel ellentétben ágyút már Gábor Áron előtt is öntöttek a Székelyföldön, sőt Háromszéken is; a ledöndült székely harangok nagy része sohasem került beolvasztásra, 1849-ben sértetlenül visszaadták őket a templomoknak, az ágyúöntéshez elsősorban a balánbányai vasércet⁴ használták fel; a rakétagyártásban és a lyukasöntésben Gábor Áronnak nem volt akkora szerepe, mint ahogy azt eddig vélték.”⁵

Bözödi György a haláláig Gábor Áron őszinte csodálója volt. Nem kísérletezett a „trónfosztásával”, mint ahogyan azt napjainkban egyesek vélik. Ő történészként a forrásfeltárás és kritika módszerével a valóságot kívánta megírni. Még

akkor is, ha a feltárt tények új megvilágításba helyezték a székely ágyúöntő tevékenységét. Az itt közölt források jelentős részét Bözödi már feldolgozta a Gábor Áron 1849-es tevékenységét bemutató tanulmányában, teljes közlésüket azonban azért tartjuk indokoltnak, mert ebben a formában még számos értékes adattal szolgálnak a további kutatásokhoz.⁶

A 7. pont alatt szereplő „Számolat” közlésével pontot tehetünk a 140 éve tartó, Bodor Ferenc személyéhez köthető vitára.⁷ Az utóbbi ugyanis már 1843 óta a bodvaji vaskohót üzemeltető Csíkszentdomokosi Rézbánya Hivatal vezetője volt. (lásd: 29. számú irat) A magyarhermányi ágyúöntésben – bár ennek részletei még mindig nincsenek teljesen feltárva – fontos szerepet játszott Zakariás Antal, a bányavállalat tulajdonosa és Bodor Ferenc üzemvezető. Erről tanúskodik az idézett „Számolat”, amely szerint Háromszék törvényhatósága 1848 novemberében megrendelte az ágyúk és ágyúgolyók öntését Zakariástól, aki az ellentételezésről lemondott a haza javára. Bodor szerepét, aki bányavezetőként a legmagasabb szintű fémöntési ismeretekkel rendelkezett, nem a jegyzőkönyvének állítólagos „tintaszín eltérése”, hanem az eredeti, 1848-49-ből származó kútfők támasztják alá.⁸ Bodor jegyzőkönyve után egyébként Bözödi György is kutatott, azonban a révkomáromi Jókai Emlékmúzeumban kiállított okmány a város második világháborús bombázása során megsemmisült.⁹ Ugyanakkor átírta Gál Sándor ezredesnek az 1861-ben Nápolyban olasz nyelven megjelent visszaemlékezését és a Bodor Ferencnek a székely ágyúk öntésében játszott szerepére utaló rész után egy felkiáltó jelet helyezett el.¹⁰ Azaz Bözödi György hitelesnek fogadta el

² GÁLFALVI 1990, 12.

³ BÖZÖDI é.n., 86.

⁴ Az utóbbi elírás lehet. Balánbányáról rezet, míg Bodvajról vasat szállítottak Kézdivásárhelyre. Mindkét bányauzem a Bodor Ferenc vezette Csíkszentdomokosi Rézbánya Hivatalhoz tartozott.

⁵ GÁLFALVI 1990, 12–13.

⁶ BÖZÖDI 1974, 234–257.

⁷ Ismerteti: SÜLI 2014, 139–147.

⁸ A jegyzőkönyv 1848-ra vonatkozó részének hamisítvány voltát hangsúlyozza: EGYED 2014, 57.

⁹ Komán János szíves közlése. Ugyanezt állítja Egyed Ákos is. (Hol marad a forráskritika? Hét, 1976, 7., 9.) A Történeti

Lapok 1892. 4-5. száma szerint (41. oldal) a jegyzőkönyvet Kanyaró Ferenc tanár lemásolta, a kútfőt az Ereklémúzeum ettől függetlenül is hitelesnek tartotta. Azaz Kolozsváron az 1970-es években legfeljebb a Kanyaró-féle másolat létezhetett. Ebben az esetben jogosan merülhet fel a kérdés, hogy egy másolat esetében nem mindegy, hogy az egyes lapokat milyen színű tintával írták? Azonban ha Bodor ténylegesen utólag írta a kritizált részt, ez automatikusan azt jelenti, hogy a leírtaknak nem lehet valóságtartalma? A válaszuk nemleges.

¹⁰ Magyar fordítása: Gál Sándor ezredes, avagy a székely ezredes, ki nem engedett a 48-ból. Fordította: Zágonyi Zsolt, Csíkszereda, 2006, 24–25.

Bodor szerepét a bodvaji ágyúöntésben. Ismételen hangsúlyozzuk: nem mítoszrombolás vagy trónfosztás céljaiból, hanem az egykori források adatai alapján.

Szintén fontos szerepet játszott Bodor a Székelyföld 1849-es hadiiparában, erre szintén Bözödi György világított rá. Gál Sándor ezredes ugyanis be akarta vonni a Csíkszentdomokosi Rézbánya Hivatalt az ágyúöntésbe és a löpor-készítésbe. Ez kizárólag Gál döntése volt, amelyet a háromszéki katonai parancsnoksághoz 1849. március 2-án, Csíkszeredáról írt rendele- te támasztja alá. E szerint: „*III. Hadikészületekre nézve aképp intézkedtem, hogy a [kézdi]vásárhelyi gyárokon kívül – Cs[ík]sz[ent]domokoson is ágyú- öntő, golyóöntő s löporgyárok állítassanak, mihez a megkívántató anyagokat részint Bem tábornok úr, részint magam is megrendeltem, valamint a szüksé- ges pénzeszveg megküldéséről is intézkedtem.*”¹¹

Fontos adatokhoz juthatunk Gábor Áron csík- szeredai tevékenységéhez és a helyi ágyúfelszerelő részleg működéséről (6. és 13. irat), a magyar- hermányi kohó helyreállításáról (2, 4-5. iratok) Az utóbbi munkálatait a nyugták szerint szintén Bodor Ferenc irányította. A helyreállítást, amely 2000 forintba került az államnak, a csíkszeredai katonai parancsnokság azzal indokolta, hogy az ágyúk gyártására és felszerelésére nagyobb mennyiségű rézre és vásra van szükség, így a balánbányai, magyarhermányi és lövétei bányá- kat be kell vonni az ellátásba. A fentiek alapján javasolták a bodvaji hámor helyreállítását, illetve egy löporgyár felállítását Csíkszentdomokoson.¹² 1849. február 16-án ugyanis a katonai parancs- nokság képviselői tárgyalásokat folytattak Bíró Sándor rétyi és tábori lelkész bevonásával Zakari- ás Antallal és Bodor Ferencsel. Ennek eredményé- ről tájékoztatta Bíró Németh László háromszéki kormánybiztost. (2. irat) A csíkszéki katonai pa-

rancsnokságnak a háromszékihez február 17-én írt leveléből az is kiderült, hogy amikor August Heydte br., őrnagy a bodvaji kohót felgyújtatta, a helyi lakosok 30 mázsa vasat rejtettek el. (1849. január 7.) Ugyanakkor az ellenséges parancsnok Kőhalom székbe 60 mázsát vitt el, ennek a visz- szaszerzését szintén javasolták. A Hivatalnak ek- kor 200 mázsa reze volt raktáron, melyet ellenté- telezés fejében hajlandóak voltak átadni, illetve kértek 1 mázsa durva löport Kézdivásárhelyről, melyre a bányászathoz volt szükségük.¹³

A Csíkszentdomokosi Rézbánya Hivatal és a Gál ezredes közötti együttműködés mindvégig gördülékeny volt. A rendelkezésünkre álló adatok alapján a Hivatal kb. 300 mázsa reze és 103,5 vasat bocsátott a kézdivásárhelyi üzem rendelke- zésére. (1., 7., 9., 11., 16., 24., 27. számú iratok) Emellett Bodvajról 1849 áprilisában 2400 há- romfontos, 725 hatfontos ágyúgolyót szállítottak Csíkszeredára. (10., 14-15., 17-21., 25. számú iratok) Néhány okmány a csíkmadarasi löporgyár felállítására és működésére vonatkozik, (8., 12. és 22-23, 27. számú iratok) egy nyugta pedig Gá- bor Áron kolozsvári látogatásához szolgáltat ada- tot. (27. irat) Az itt közölt kútfők jelentős részét Bözödi György kéziratos hagyatékából rendeztük sajtó alá. Hét forrásnak az erdélyi teljhatalmú or- szágos biztosok anyagát őrző Csány-levéltár, egy- nek pedig a Hargita Megyei Levéltár a lelőhelye. Ezek logikailag illeszkednek a Bözödi-hagyatékban lévőkhöz, így közlésüket indokoltnak tartottam. A Bözödi-hagyatékban lévő gépelt másolatokat eb- ben a formában, míg az eredeti iratokat a jelenle- gi központozás szabályai szerint, az eltérő alakok megtartásával közöltem. Ez alól csak a 7. pont alatti „Számolat” a kivétel, ahol az elszámolásnál csak a teljes összeget tüntettem fel. Az iratoknak csak a szövegtéstét közöltem, kivéve, ha az adott levélnek utóirata is van.

¹¹ HL CSÁNY-LT. 231. d. Szn. Gál Sándor ezredes ren- delete a háromszéki katonai parancsnoksághoz, Csíkszere- da, 1849. március 2. Másolat. Szám:12. Közli: NÉMETH, 2008, 150–153.

¹² HL CSÁNY-LT. 15. d. 1849: 409. Tamás András őrnagy

és Bialis Ferenc polgári biztos levele Mikó Mihály csíkszéki kormánybiztoshoz, Csíkszereda, 1849. február 18.

¹³ Uo. A csíkszeredai katonai parancsnokság levele a há- romszékihez, Csíkszereda, 1849. február 17.

Források

1.

A Kézdivásárhelyre rezet szállító csíkszentdomokosi fuvarosok útlevele

Ezredes Gál Sándortól

Úti levél

Mely szerént Kedves László – Kurkó Ferenc, Kedves Péter s több társai 12 szekérrel Kézdivásárhelyre ágyúk öntésére némű rezeteket szállítván – hogy menő s jövő útyokban senki által ne akadályoztassanak – minden törvényhatóságok kéretnek. –

Csíkszereda, január 26-án 1849-be.

Gál Sándor

Ezredes

Hátán: ad. 55. (Nyugraszám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó. Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

2.

Bíró Sándor¹⁴ református lelkész levele Németh László háromszéki kormánybiztoshoz. Beszámoló a Csíkszentdomokoson folytatott tárgyalásairól.

Németh László kormánybiztos úrnak tisztelettel! Sepsiszentgyörgy

Tisztelt Kormánybiztos Úr!

A Csíkszentdomokosi Rézbánya Hivatal 14 napok alatt egy mindenféle szükséges gépekkel ellátandó lőporgyárt s ugyanezen Hivatal Magyarhermánba, az ottani vashámoron egy vaságyú és golyógyárt állít föl 7 napok alatt. A lőporgyár oly nagyszerű léjend, mekkorára a Hon kívánja, naponta 5-6, sőt 10 mázsa lőport is fog gyártani. Az ágyú- és golyógyárban 12-18 sőt 18 fontos ágyúk is gyártathatnak.

Mikről önt azért kívánom jó előre tudósítani, miszerént méltóztasson eszközölni az országos kormánybiztosnál, hogy figyelmét ezen tárgyra fordítani szíveskedjen.

Réty, 21^{ik} febr[uár] 1849.

Bíró Sándor

rétyi és tábori lelkész

Magyar nyelvű sk. tisztázat. Lelőhely: HL Csány-lt. 18. d. 1849:720.

Kivonatossan közli: Bözödi, 1974. 241. o.

¹⁴ Bíró Sándor (1818-1877) református tábori lelkész, később honvéd százados.

3.

Bodor Ferenc bányaművezető nyugtája

Nyugtátvány

Ezer pft-ról, melyeket kormánybiztos n[a]g[y]ságos Mikó Mihály úrtól a m[agyar]hermányi vasgyár felállítására, mint előlegezést felvettem. – Visszafizetendőik onnan a haza szükségeire adandó vert- és öntöttvasakkal, ezzel nyugtatom.

Költ Csíkmadarason, február 23^{án} 1849.

azaz 1000 pftot.

Bodor Ferenc

bányaművezető

Magyar nyelvű sk. tisztázat. Lelőhely: HL Csány-lt. 228. d. Szn.

4.

Csány László teljhatalmú országos biztos levele Mikó Mihály csíkszéki kormánybiztoshoz.

Kolozsvár, 1849. február 27.

296.

Mikó Mihály csíkszéki kormánybiztos úrnak!

Febr[uár] 20-k Alfaluból költ levelét, melyből az azon vidéki állapotokról értesít ön, méltánylattal vettem. Ami a muszka intervetió¹⁵ kérdését illeti, ez aligha megtörténhetik – ez európai kérdéssé válnék azonnal – hanem mindenestre innét fognak diplomaticai lépések tételni – addig önök óvakodjanak a legszigorúbban – hogy a moldvai határra belépjenek – azon tiszteteknek az eltávolítása iránt akkor intézkedvén, hogy ezen diplomaticai eljárás sikeresebben történhessék – tegye ön magát érintkezésbe a hátrászáron parancsnokoskodó muszka tiszttel – s tudja meg, ki Moldovában a főparancsnok muszka – és ki a török részről – s eziránt úgy Moldova s Oláhország mostani polgári állapotáról mielőbb értesíteni szíveskedjék.

Vasbányagyárra tett előlegezését önnek nemcsak, hogy helyben hagyom, de köszönettel veszem a haza nevében – adjon ön a keze alatt lévő pénzből annyit, amennyi megkívántatik, s ha pénzre lesz önnek szüksége, küldjön ide Kolozsvárra, rögtön fogok pénzt küldeni. – A puskapormalom fölállítására innét semmi szabadalom nem kívántatik. – Állítasson ott, hol szükségesnek tartja. – A rézbányák művelését indíttassa meg – ha ólom volna valahol található, ennek művelése s termelése igen nagy szolgálatot hozna a hazának.

Mindezek iránti rendelkezés és teljesítés sikeréről nyugodt biztossággal vagyok, azon erélyes és hazafiúi érzésnél fogva, amelyet ön szegény hazánk érdekében kifejtett s tanúsított.

Febr[uár] 27-én

Szélén: Futár Lázár¹⁶ segédtszt visszaértiben. [vitte]

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti leelőhely: Fogalmazvány. Aradi Állami Levéltár. Csány László levelezési könyve. 296. sz.

¹⁵ Katonai beavatkozás.

¹⁶ Feltehetőleg dálnoki Lázár Mihály (1820-1904), segédtszt.

5.

Bodor Ferenc bányaművezető nyugtája

Nyugtatóvány

Egyezer pftokról, melyeket ezredes Gál Sándor úrtól a magyarhermányi vasgyár felállítására – az áldadalomnak adandó – vas és ágyúgolyók stb. által visszafizetendő lesz, mai napon készpénzül felvettem és a bányatulajdonos Zachariás Antal úr nevében, mint felhatalmazottja ezennel nyugtázom.

Csíkszereda, martius 7^{én} [1]849.
azaz 1000 pftot.
bányaművezető

Bodor Ferenc

Fizetessék ki!
Gál Sándor ezredes

Magyar nyelvű sk. tisztázat. Lelőhely: HL Csány-lt. 229. d. Szn.

6.

Nyugta a Csíkszeredába tervezett ágyúöntő kemencéről

Nyugtatóvány

300, azaz 300 pengő forintokról - melyeket alatt írt – itten a csíkszeredai várban fölállítandó ágyúöntő kemence megkészítésére - anyagok beszerzésére sti., hogy az Ezred pénztárából tisztán kivettem legyen /: errőli pontos számadásom beadásával :/ hitelesen elesmerem.

Csíkszereda, szerda 21-ik marti[us] 1849.
azaz 300 f. pp.
Gábor Áron
tüzér százados
Fizetessék ki!
Gál Sándor ezredes

Hátán: 17. (Nyugtaszám)
Végig sk. Gál Sándor utalványozása is sk.

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

7.

Bodor Ferenc bányaművezető levele Gál Sándor ezredeshez. Tájékoztatja, hogy pénzhiány miatt rövidesen le kell állítani a kitermelést. Egyben kéri az elmaradt kifizetések teljesítését.

Csíkszentdomokos, 1849. március 24. 26.

A Tisztelt Főtérparancsnokságnak

Csíkszeredába

A bányászat kezelése, 800 száj naponkénti élelmezése mellett, a bevétel tökéletes megszűnése, kényszerít a T. Főtérparancsnokságot az ide zárt számlát megküldésével terhelnünk. Hogy az abba ki-mutatott összeget 3601 F 8 ½ krt. pp. Kifizettetni annál is inkább szíves legyen: mivel pénztárunk egy fillér birtokába sincs; rezünk igaz vagyon elég és bár addig, míg az ágyúk öntéséhez vagy 1000 mázsa rezet elvinnének, ennek fejébe legalább is 10.000 pft. előlegezést elintézni kegyeskedne; különben a bányászatot nem csak megszorítani, hanem megszüntetni s a bányász személyzetet elbocsájtani leszünk kénytelenek.

A kincs[tári] társ Bánya és Kohó Tisztségtől
Cs[ík]sz[ent]domokos, 24-k mart[ius] [1]849.

Bodor Ferenc
bányaművezető

Rivnák György ellenőr

Hátán: Ad. 29.

Bejött: mart[ius] 27-én [1]849.

Sz. 103.

A számvevő tiszti hivatalnak azon megjegyzéssel, hogy mihelyt a pénzek megérkeznek a bennírt ké-relem tárgya azonnal az Ezredes Úr elébe terjesztendő.

Cseh Sándor őrnagy¹⁷.

Mellette az említett Számlát és nyugta 1000 forintról. (1849. április 4.)

Számlát

Azon anyagok – réz, öntött- és vert- vasmennyiségekről, melyeket a cs[ík]sz[ent]domokosi k[incs] t[ári] rézbánya és a m[agyar]hermányi vasgyár az Álladalomnak több részletben adott; u.m (sz. m. táblázat a következő oldalon):

¹⁷ Cseh Sándor őrnagy (1805-1880), Csíkszék katonai parancsnoka.

Fsz.	Adtunk	Ára	Fsz.	Kaptunk	Pénzérték
1.	A m[agyar]hermányi vasgyártól 3 hatfontos ágyú s a hozzá való golyók ¹ , összesen 30 m 73 font	215 Ft 62 krt.	1.	A túl felszámolt összevegre kaptunk kormány biztos Mikó Mihály úrtól	1000 Ft.
2.	Különféle rendvas ugyanonnan 31 m 19 font	301 Ft. 30 krt.	2.	A székely tábor főparancsnoka Gál Sándor ezredes úrtól	1000 Ft.
3.	Golyókra adott nyersvas, mit Fülére vitettek 41 m	653 Ft. 162 krt.	3.	Háromszéki kormánybiztos Németh László úrtól	400 Ft.
4.	a cs[ík]sz[ent]domokosi k[incs] t[ári] bányától 90 m réz	4575 Ft	4.	A m[agyar]hermányi vasgyáron öntött 3 hatfontos ágyú s golyók árát tulajdonos Zachariás Antal úr azon feltétellel, hogy az egyik ágyú Erdővidékéé leend: ingyen odaengedi a Hazának s ezt lehúzáván	215 Ft 62 krt.
5.	Sepsisz[ent]györgyről elvettek egy 10 mázsányi réz küldeményünkől az ágyúöntéshez 280 fontot	142 Ft 20 krt.	-	Összesen:	2615 Ft 62 krt.
6.	Udvarhelyről elküldötték egy 573 font nehézségű ócska harangunkat az ágyúöntéshez K[ézdi] vásárhelyre	474 Ft 24 krt.	-	-	-
7.	Ugyanonnan 600 font rezet	350 Ft.	-	-	-
8.	A m[agyar]hermányi közönségtől exegvált ² s ágyú felszerelésére Háromszékre küldött 219 $\frac{3}{4}$ font vert vas	21 Ft 142 krt	-	-	-
-	Öszves tartozás	6216 Ft. 14 krt.	-	-	-
-	Levonván a túlfelöli fizetést	2615 Ft. 62 krt.	-	-	-
-	Van kikapni valónk	3601 Ft. 82 krt.	-	-	-

A kincstári társ. Bánya és Kohó Tisztségtől
Cs[ík]sz[ent]domokos, 24-k mart[ius] [1]849.
bányaművezető
Rivnák György ellenőr
1000 Ft azaz! Ezer pengő

Bodor Ferenc

A követelés fejében kifizetendő.
Csíkszereda, april[is] 3-án [1]849.

Gál Sándor ezredes

Hátán: ad. 29. (nyugtaszám)

Nyugtatvány

Egyezer pfról, melyeket a cs[ík]sz[ent]domokosi rézbányától ágyúöntésre adott és számadásilag bémutat 3 ezer pfton feljüli öszveg feljibe a Székelyhad pénztárából, hogy hiány nélkül fölvettem légyen bizonyítom.

Cs[ík]szereda, április 4-én [1]849.

Bodor Ferenc
bányaművezető

Hátán: f. sz. 29. (Nyugtaszám)

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelt nyugták.

8.

Nyugta a csíkmadarasi lőporgyár felszereléséről

Nyugtatvány

Háromszáz pfról, melyeket előlegesen a Lőporgyár fölállítására a Székelyhad Főparancsnokságától, hogy hiány nélkül fölvettem légyen ezzel megösmérem.

Cs[ík]szereda, április 4-én [1]849.

azaz 300 pft.
Bodor Ferenc
igazgató
Fizettség ki!
Gál Sándor ezredes

Hátán: 28. (Nyugtaszám)

Végig Bodor Ferenc sk., Gál Sándor utalványozása is sk.

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelt nyugták.

9.

Nyugta az 1849. január 26-án Csíkszentdomokosról Kézdivásárhelyre szállított réz fuvarköltségéről

Nyugtatvány

Harmincöt Rforint és 48 krokról ezüstpénzben, melyeket alatt írt – maga s több részesei számokra – 89 mázsa és 64 font réznek a Sz.[ent]domokosi bányáról K[ézdi]vásárhelyig az álladalom számára lett fuvarozásáért minden mázsától egy váltóforintot véve – a Székelyhad Főparancsnokság pénztárából mai napon pontoson és minden hiány nélkül kezéhez vett.

Csíkszereda, április 12-én [1]849.

csíkszentdomokosi Kedves Péter

azaz 35 Rfr. 48 kr. pp

Fizetessék ki! Gál Sándor ezredes

Hátán: 55. (Nyugtaszám)

Mellette: útlevél január 26-ról és igazoló irat január 29-ről.

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

10.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

Hogy mai napon alolírt egy forintot és 40 krrakat pengő pénzben, mint fuvarbért Magyarhermányból ide Csíkszeredába szállított 100 darab 3 fontos és 50 darab 6 fontos ágyúgolyókért a Székelyhad pénztárából átvett legyen, ezennel megüszmerem. –

Csíkszereda, április hó 17-én 1849.

Azaz 1/40 pengőben.

Németh József

magyarhermányi polgár

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes.

én előttem fizetett ki

Csekme százados¹⁸

Hátán: 95. (Nyugtaszám)

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

¹⁸ Csekme Ádom százados (1804-1884).

11.

Nyugtatvány

Kétezer hatszázegy Rft, 8 ½ kr. pp: melyeket az álladalomnak adott réz és vasak árába, mint még hátra lévő restantiát¹⁹ ezennel, hogy hiány nélkül a Székelyhad pénztárából kezemhez vettem legyen – és hogy a 24-ik márciusi f.e. számolatba kimutatott követelése a bányának egészen lefizetve van – nyugtatom.

Csíkszereda, április 18-án [1]849.

azaz 2601 f ½ xpp

Bodor Ferenc

bányaművezető

Fiztessék ki!

Gál Sándor ezredes

Hátán: 97. (Nyugtaszám)

Végig Bodor Ferenc saját kezű írása.

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelt nyugták.

12.

Nyugta a csíkmadarasi lőporgyár részére átvett pénzösszegekről

Nyugtatvány

Kétszáz rpftről, melyeket a Madarason felállítandó álladalmi lőporgyár felépítésére a székelyhad pénztárából, hogy hiány nélkül kézhez vettem legyen, ezzel nyugtatom.

Csíkszereda, április 18-án [1]849.

Azaz 200 f pp.

Bodor Ferenc

Igazgató

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes

Hátán: 99. (Nyugtaszám)

Végig Bodor Ferenc saját kezű írása.

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelt nyugták.

¹⁹ Tartozást.

13.

Nyugta a Csíkszeredán tevékenykedő ágyúfelszerelő mesteremberek fizetéséről

Nyugtatvány

Negyvennyolc pengőforintokról, melyet alolírt az ágyúk s munitiós szekereket készítő 5 egyének számára 12-dik áprilistól bezárólag 30-áig a Székely Főhadipénztárból a mai napon igazán kezéhez vett, ezennel nyugatványozza.

Csíkszereda, április 18-án 1849.

Azaz 48 p. forint.

Balás Antal²⁰

utász hadnagy

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes

Hátán: 98. (nyugtaszám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

14.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

Két forint és 40 krról pengő pénzben, melyeket alatt írt 75 darab 6 fontos és 175 darab 3 fontos ágyú golyók Magyarhermánytól Csíkszeredáig való szállítási bérül, hogy mai napon a Székelyhad főpénztárából átvettem légyen, ezennel megismeri. –

Csíkszereda, április hó 19-én 1849.

Azaz 2 f 40 kr p.p.

Németh Sámuel

magyarhermányi polgár

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes.

én előttem

Csekme százados

Hátán: 105. (Nyugtaszám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

²⁰ Balázs Antal (1827-?) utász hadnagy.

15.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

Két forint és 40 krról pengő pénzben, melyeket alatt írt 100 darab 6 fontos és 150 darab 3 fontos ágyúgolyók Magyarhermánytól Csíkszeredáig való szállítási bérül, hogy mai napon a Székelyhad főpénztárából átvettem legyen, ezennel megüsem. –

Csíkszereda, április hó 19-én 1849.

Azaz 2 f 40 kr p.p.

Bogyor János

magyarhermányi polgár

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes.

Hátán: 106.

én előttem

Csekme százados

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

16.

Nyugta a Csíkszentdomokosról Kézdivásárhelyre fuvarozott réz szállítási költségéről

Nyugtatvány

50, azaz 50 forintokról pengő pénzbe, melyeket a székelyhad főparancsnokság pénztárából a csíksz[ent]domokosi rézbányáról egy 100 mázsa reze Kézdivásárhelyre leendő leszállítása költségei fedezésére átvettem legyen, ezennel nyugtatványozom.

Csíkszereda, április 20. 1849.

Azaz 50 f. pp.

Bartók László²¹

Hadnagy

Fizetessék ki

Gál Sándor ezredes

Hátán: 112. (Nyugtaszám)

Gépelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

²¹ Feltehetőleg Bartók László, a 6. határvéd zászlóalj későbbi hadnagya. (Bona, 1998. I. 106. o.)

17.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

Két forint és 40 kr-ról pengő pénzben, melyeket alatt írt ide 100 darab 6 fontos és 200 darab 3 fontos ágyúgolyók Magyarhermányból Csíkszeredáig való szállítási bérül, hogy mai napon a Székely had főpénztárából átvettem légyen, ezennel megismeri.

Csíkszereda, április hó 21-dikén [1]849.

Azaz 2 fr és 40 kr pengő pénzbe.

Dávid László

bodosi fuvaros

Én előttem Blénesy István²² hadnagy.

Fizetessék ki!

Gál Sándor ezredes,

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Böződi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

18.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

2 fr. 40 kr., azaz kettő krft. 40 krt. pp., melyet alólírtak 100 hatfontos és 100 háromfontos ágyúgolyóknak Magyarhermányból Csíkszeredáig való felhozásáért a székely főhadparancsnok pénztárából kezünkhez vettünk, ezennel bizonyítjuk.

Csíkszereda, április 24-én 1849.

Herman Lőrincz

Józsa János

szárazajtai polgárok

Én előttem Berzevitz²³ hadibiztos, mint megkért névű Simon János főhadnagy.

A fennírt ágyúgolyókat átvettem a nevezett napon

Simon János főhadnagy

raktári tiszt

Hátán: 145. (Nyugtaszám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Böződi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

²² Blénesy István hadnagy (1802-1857), az 1. határvéd zászlóaljban és raktárparancsnok.

²³ Berzevitz József (1820-1867) a székelyföldi hadosztály számvevő századosa.

19.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

3 fr. 20 kr., azaz három krft. 20 krt. pp., melyet alólírtak 100 hatfontos és kétszáz háromfontos ágyúgolyóknak Magyarhermányból Csíkszeredáig való felszállításáért a székely főhadparancsnok pénztárából kezünkhez vettünk, ezennel bizonyítjuk.

Csíkszereda, április 25-én 1849.

Bardótz Lajos

Székely Elek

nagybatzoni polgárok

Én előttem Berzevitz hadibiztos, mint megkért névű Simon János főhadnagy.

A fennírt ágyúgolyókat átvettem a nevezett napon

Simon János főhadnagy

raktári tiszt

Hátán: 142. (Nyugtaszám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

20.

Nyugta a Magyarhermányból Csíkszeredába szállított ágyúgolyókról

Nyugtatvány

6 for. 40 kr. azaz hat rft. és 40 kr. p.p., melyet alólírtak 300 hatfontos és 550 háromfontos ágyúgolyóknak Magyarhermányból Csíkszeredába való felszállításáért a székely hadfőparancsnok pénztárából kezünkhez vettük, ezennel bizonyítjuk.

Csíkszereda, április 26-án 1849.

Mihály András,

Benedek Sámuel,

Barta Sámuel,

Bardótz Sámuel,

Keresztes Josef

mind nagybatzoni polgárok

Én előttem Berzevitz hadibiztos, mint megkért névű Simon János főhadnagy.

A fennírt ágyúgolyókat átvettem a nevezett napon

Simon János főhadnagy

raktári tiszt

Hátán: 144. (Nyugtaszám)

Gépelte másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

21.

A székely hadipénztár elszámolása

[1]849. IV. 30. Götz Lajosnak ágyúgolyók hozataláért Magyarhermányból Csíkszeredába 1 frt. 40. kr. (A nyugtája hiányzik)

Gál Sándor ezredes elszámolása a hadipénztárról, 1849. április 4-től május 4-ig. 143. o.

Gépelte másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti Lelőhely: Csány-lt. A Székely Hadfőparancsnokság pénztári kimutatása 1849. április 4-től május 7-ig és a hozzá mellékelte nyugták.

22.

Nyugta a csíkmadarasi löpörgyár építésére felvett pénzüsszegegről

Nyugtatvány

Kétszáz Rfotkról építészeti – ezen kívül 301 Rftot folyó havi költségekre s így összesen ötszázegy Rftról, melyeket a csíkmadarasi álladalmi löpörgyár felépítésére és folytatására május havára a székelyhad főparancsnokságtól, hogy hiány nélkül kézhez vettem légyen – ezennel megösmérem.

Csíkszereda, május 2^{án} [1]849.
Bodor Ferenc
igazgató
azaz 501 Rft. fizetessék ki. Gál Sándor ezredes.

Lelőhely: HL Csány-lt. 233. d. Szn.

23.

Nyugta a csíkmadarasi löpörgyár építésére felvett pénzüsszegegről

Nyugtatvány

Kilencszáz Rftokról, melyeket a székelyhad főpénztárából az álladalmi löpörgyár folytatására készpénzü, hiánytalanul, hogy fölvettem légyen, ezennel nyugtatom.

Cs[í]kszereda, május 18^{ik} [1]849.

azaz 900 ft.
Bodor Ferenc
igazgató
Kilencszáz ezüstforint teendő számadás alatt kifizetendő. Berzevitzy hadbiztos.
Látta: Gál Sándor ezredes.

Lelőhely: HL Csány-lt. 233. d. Szn.

24.

A balánbányáról rendelt réz elszámolása

Csíksz[en]tdomokosi Rézbánya Hivataltól

Nyugtatvány

1000 forintokról pengő pénzbe, azaz egyezer forintokról, mely összeget a székelyhad főparancsnokság pénztárából ágyúöntésre adott 100 mázsa réz árából által vettem légyen, ezennel nyugtatványozom.

Csíkszereda, május 24^{ikén} 1849^{ik} évbe.

Lázár Jakab

pénztáros

Látta: Gál Sándor ezredes.

Egyezer ezüstforint kifizetendő. Berzevitzy hadbiztos.

Lelőhely: HL Csány-lt. 233. d. Szn.

25.

Nyugtatvány

6, azaz hat Rft. pengő pénzben, melyet 1075 darab háromfontos ágyúgolyók Magyarhermányból Csíkszeredába való felszállításáért a székelyhad főparancsnokság pénztárából a mai nap kezünkhöz vet-tük, ezennel megnyugtatják.

Csíkszereda, május 25^{én} 1849.

Gáspár János

Csók Mihály

Nemes Mihály

Sigmond István

Nagy Samu

Borhi András

alsórákosi polgárok

mint megkért névíró

Simon János főhadnagy

Én előttem: Berzevitzy hadbiztos

Látta: Gál Sándor ezredes.

Lelőhely: HL Csány-lt. 233. d. Szn.

26.

Gábor Áron tüzér őrnagy elismervénye a Kolozsváron átvett anyagokról

Alatt írt Kolozsvár városa polgármestere tek[intetes] Groisz Gusztáv urat – itteni szíjgyártók Dávid Elek, Hadadi András, Szathmári György és asztalos Rauch Andrásnál maradt 300, azaz háromszáz pengő forintoknak – a netalán nálok megkezdett és kárukra eső munkájuk fölpótlása fejiben – úgy az begyűlt haranganyagok K[ézdí]vásárhelyrei szállítása bérében tetszése szerénti gazdálkodására az említett 300 f. annál is inkább átadva, megbízom s fölhatalmazom – mivel ezek elintézése hivatása köriből esnőnek ki.

Kolozsvárt, máj[us] 28-k 1849.

Gábor Áron
tüz[ér] őrn[agy]

/Gábor Áron sajátkezű írása/

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

27.

Nyugtatóvány

500 azaz ötszáz font vörösrézről, mely anyagot a cs[ík]sz[ent]domokosi rézgyárból salétromtermesz-
tő részüstök kikészítésőkre az ottani gyár tulajdonosa ti[szeletes] Zachariás Antal úrtól, mint álladalmi
részletet, hogy hiánytalan kivettem légyen, elesmerem.

K[ézdi]vásárhelyt, 7-ik júni[us] 1849.

Gábor Áron
tüzér őrnagy

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.

Gábor Áron sajátkezű írása. Eredetije 1945-ben megsemmisült. Fényképmásolata a Székely Nemzeti
Múzeumban.

Megjelent: Székely Nép, 1943. 273. sz. 5. o.

28.

Nyugtatóvány

800, azaz 800 forintokról pengőbe, melyeket a Csíkmadarasi Lőporgyár folyó havi szükségei fedezé-
sére, a Székely Hadipénztárból számadás mellett kezemhez vettem.

Csíkszereda, július 8-án [1]849.

Székely Antal²⁴ puskaporgyári főhadnagy
Nyolcszáz forint ezüstpénzben kifizetendő.
Berzevitzy hadbiztos
Látta: Szabó alezredes.²⁵

Kívül: 24. (Nyugtatószám)

Gévelt másolat. Lelőhely: EME Bözödi-hagyaték. Jegyzetek, adatgyűjtés Gábor Áronról. 4 csomó.
Eredeti leelőhely: Erekyemúzeum. (Kolozsvár)

²⁴ Székely Antal főhadnagy (1820-?) lőporgyári felügyelő.

²⁵ Szabó Nándor alezredes (1820-1853) a székelyföldi hadosztály dandárparancsnoka.

29.

Bodor Ferenc levele Zakariás Antalhoz. Tiltakozik a rágalmak ellen és kéri, hogy helyezze vissza bányaművezetői hivatalába.

Te[kin]t[e]tes Tulajdonos Úr!

Úgy látszik, hogy a te[kin]t[e]tes úr nem követi szíve-lelke sugallatját, mert akkor ösmért jószívűségénél fogva bizonyosan vasárnapi kérésemre máig hajthatlan nem marad vala, ez megint olyan ember tanácsára történik, ki a te[kin]t[e]tes úr javát őszintén nem kívánja, különben hogy tehetné azt, hogy olyan egy emberitől, ki szinte 6 évig szolgált, kárára nem volt, abeli kérését, hogy szolgálatjába visszafogadná, megtagadja? Melyet csak azért hagyott el, hogy a te[kin]t[e]tes rossz néven vette, hogy a löpörgyár ide építéséről lebeszéltem, s valék kénytelen felvállalni egy hivatal, melyet sem nem kértem, sem kerestem s melyhez, mint bányász hajlamom sem volt soha.

Emlékezzen a te[kin]t[e]tes úr az írás azon szavaira – „aki kővel hajít, azt kenyérral dobd vissza” – ha szinte rosszat tettem volna is, mégis felejteni kellene, de hát így, hogy soká a jónál s hasznosnál egyebet nem tettem, kénytelen vagyok eszibe juttatni: valljon, hogy ha a te[kin]t[e]tes úrnak jelen év február 16^{án} a csíki térsparancsnoksághoz benyújtott kérésére a Löpörgyár, mint sajátja ideépül, mi lesz most a sz[ent]domokosi bányából, de mi a te[kin]t[e]tes úrból? Pedig, hogy e szerencsétlenség nem érte, csak egyedül nekem köszönheti, ámbár akkor igen is haragudott reám, azért hogy lebeszéltem a Löpörgyár ideépítéséről – Feiser Josinál még azt is mondotta, hogy én, kit kenyerin hízlalt, okoztam kárára és rávettem arra, hogy a Löpörgyár nem épült ide, továbbá, hogy ha nem én, hanem egy más lesz azon a löpörgyáron, kapott volna é löpört? Bizonyosan nem. Én azt is eszközöltem, küldöttem csupa jóindulatból, mégpedig anélkül, hogy valaki arra kért volna, ami jól gazdálkodva a bánya szükségét fedezni fogja, s ha nem küldök, ez is odaég Madarason, mint a többi és akkor ezen háborús világba, honnan kap löpört, hogy folytassa a bányászatot? Mennyi kára lesz önnek, a felséges Kincstárnak és mi lesz szegény bányászokkal, ha dolog nélkül lesznek kénytelenek ülni?

De ha mindezt nem is teszem vala, mégis mint volt tisztje és hét gyermekek apja, keresztényi felebaráti kötelességből vártam volna, hogy kérés nélkül is, és annál is inkább állomásomba helyezzen, mivel a te[kin]t[e]tes úr és ama tanácsadója által ide építeni tervezett Löpörgyárnak lettem áldozatja – lettem kénytelen bányász hivatalomat elhagyni – noha előbb ezt minden erőltetés mellett is csak úgy vállaltam el, hogy azt is megtarthassam. –

És így végtére rajtam bételik, „tégy jót, várj rosszat érte”, hogyha isten és ember előtt mondhatom, de mondani is fogom, hogy jónál s hasznosnál egyebet nem tettem, amit jólélekkel és becsületes érzéssel tettem, soha senki meg sem is tagadhat, mégis anélkül, hogy oka legyen, most télire hivatal és hajlék nélkül utcára kerültem a világ csúfságára ott, azon a helyen, ahol felebarátaim boldogságán működtem 6 évek alatt, hanem jó az isten és könyörületes. Végtére

Nagyon fáj szívemnek, hogy a te[kin]t[e]tes úrnak ezt meg kellett írnom így, de minekutánna tett kérésemre három napig hívába vártan, kénytelenítve érzem magamat e kétes világba megtudni azt: mi vár reám? Már most tegye a te[kin]t[e]tes úr kezét a szívére és amit az sügni fog úgy tegyen. Ki egyébaránt

Balán, szeptember 5° [1]849.

[Bodor Ferenc]

Magyar nyelvű sk. tisztázat. Lelőhely: Hargita Megyei Levéltár. F 68 Csíkszeredai alkerületi biztosság. CLVII/23/2. Bicsok Zoltán szíves közlése.

Irodalom

- BÖZÖDI 1974 Bözödi György, *Gábor Áron 1849-ben*, IN *Arcok, eszmék, tettek*, Bukarest, 234–257.
BÖZÖDI é.n. Bözödi György, *Székely bánja*, 2. kiadás, Budapest, 86.
GÁLFALVI 1990 Gálfalvi György, *Bözödi György galibái*, IN Bözödi György, *Halott-világítás*. Novellák, Bukarest, 5–15.
EGYED 2014 Egyed Ákos, *Háromszék önvédelmi harcának kibontakozása. Gábor Áron szerepe*, IN Hermann Róbert; Benkő Levente (Eds.), *Ágyúba öntött harangok. Tanulmányok Gábor Áron születésének 200. évfordulójára*, Barót–Sepsiszentgyörgy, 32–66.
EME LEVÉLTÁR Erdélyi Múzeum Egyesület Levéltára, Kolozsvár, Bözödi György hagyatéka.
HL CSÁNY-LT. Hadtörténelmi Levéltár, Budapest, VII. 203; Csány-levéltár, mikrofilmgyűjtemény.
SÜLI 2014 Süli Attila, *Erdély hadiipara 1848-49-ben*, IN Hermann Róbert; Benkő Levente (Eds.), *Ágyúba öntött harangok. Tanulmányok Gábor Áron születésének 200. évfordulójára* Barót–Sepsiszentgyörgy, 122–188.
SZÉKELY NÉP é.n. Szathmáry Lajos (Ed.), *Székely Nép*, Sepsiszentgyörgy.

Süli Attila PhD

HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum
Budapest, Magyarország
E-mail: suli.attila73@gmail.com

URSE ISTORICE PRIVIND ISTORIA MILITARĂ A SCAUNULUI CIUC ȘI TREI SCAUNE (1848–49)

Rezumat

Prezenta publicație onorează numele renumitului polihistor Transilvănean Bözödi György (1913-1889) care a cercetat întreaga lui viață traiectoria și activitatea lui Gábor Áron, dar a reușit să publice doar o parte minimală din materialele colectate. Documentele surse publicate, în cadrul acestui studiu, sunt selectate din moștenirea manuscrisă a lui Bözödi György. Șapte surse

provin din Arhiva Csány care păstrează materialul comisarilor atotputernici Transilvăneni, iar o sursă se află în Arhivele Județului Harghita. Bözödi György a prelucrat o parte dintre aceste surse, în studiul său prezentând activitatea lui Gábor Áron, în 1849, însă, considerăm necesară publicarea lor completă, deoarece, astfel, pot contribui cu noi date semnificative pentru cercetări ulterioare.

SOURCES ON THE MILITARY INDUSTRY OF CIUC SEAT AND THREE SEATS DURING THE HUNGARIAN WAR OF INDEPENDENCE (1848–49)

Abstract

This source publication was compiled to commemorate György Bözödi (1913–1889), the famous Hungarian polymath from Transylvania. Bözödi researched the life of Áron Gábor (an artilleryman and legendary Hungarian national hero) for a long time, but published his findings only partly. The herein presented sources mostly come from Bözödi's manuscript legacy. Seven documents originate from the Csányi Archive

(Military History Archive, Budapest), which preserves the written materials of the Transylvanian plenipotentiary commissars, while one comes from the Archive of Harghita County (National Archives of Romania). Although, most of the documents were elaborated by Bözödi within his paper on Áron Gábor, we considered necessary the publication of the whole material, as it could serve interesting information for future research.